

Høringsuttalelse - Tolga Kraftverk

Tor Henrik Jordet

Jeg er imot planene om kraftutbygging i Tolgafallene. NVE bør når de skal ta stilling til saken være svært oppmerksom på at elva utgjør i dag og ved 0-alternativet en nøkkelrolle for utvikling og verdiskapning i Tolga kommune. Elva er her betraktet som tilnærmet uberørt, fisket har et sterkt rennome, mye på grunn av naturmessige kvaliteter og fortrinn, men også på grunn av at de fleste andre tilnærmete vassdrag allerede er utbygd. Glåma er i regionen en viktig del av vår kulturidentitet og historie. Det er trist at området vurderes ødelagt med et stort irreversibelt naturinngrep. For meg representerer planene større unytte enn nytte. Dette spesielt når jeg selv har ambisjoner til å satse på fisketurisme. Jeg ser dette i form av at en utbygging vil ødelegge for:

- Glåma som elv
- Naturattraksjon
- Reakrasjonskilde
- Fisket
- Fisketurismen
- Lokal næringsutvikling
- Det biologiske mangfoldet i elva
- Kulturidentiteten til lokalbefolkninga
- Tolga sentrum
- Tolgas rennome forøvrig
- En utbygging vil også gi problemer vinterstid
Vær vel vitende om at minstevannføringen vinterstid, på 5km/s, vil tiltre før snøen normalt legger seg. Og at vi normalt har svært kalde vintere i regionen.

Nytte av prosjektet:

- Forskingen utført omkring naturmangfoldet og fisket i elva
- Et NEI vil i seg selv styrke rennomeet til området

Problemer med prosjektet så langt:

- At 0-alternativet ikke er blitt utredet.
- Manglende åpenhet fra Tolga Kommune. De har vist liten vilje til å innhente kunnskap om fisketurisme, og vurdere betydningen av den, samt lytte til berørte parter av en utbygging, og gi de klare garantier. En høy andel av kommunestyret er inhabile i saken, og dette er ikke blitt oppdaget før mot slutten av prosessen. Jeg regner med at kommunen kan redegjøre og argumentere for at de gjort opp mot alt det de plikter, men jeg ytrer likevel min mening da jeg har en sterk følelse av den er tilfelle. Det virker for meg som at kommunen kun ser at elva kan gi verdiskapning om den legges i rør.
- Utredningsprosessen har gitt en uholdbar situasjon for berørte reiselivsbedrifter. I flere år har utredningsprosessen pågått. Situasjonen er i dag en uavklart situasjon. I realiteten har mange viktige beslutninger blitt satt på vent. Men likevel er det en positiv tendens for utviklingen av fisketurismen, det blitt lagt ned en stor innsats i innovativ arbeid. Næringen er i manges øynes i startgroen, man forventer vekst, og forholdene ligger svært godt til rette den berørte regionen kan bli en av landets ledende destinasjoner på innlandsfiske, og det gjelder også for det internasjonale markedet. Vi kan i Tolga bli best på noe! Det burde flere opptake, og et NEI til utbygging kan bli den utløsende faktoren.
- Utbyggingen er et eksperiment, der ingen som kan gi noen garanti for utfallet. Det vil komme mange kritiske hendelser under en utbygging, alle må være vellykkete, selv om de aldri er

utprøvd. Og hvis så skjer, først da gjelder flere av konsekvensvurderingene gitt i konssjonssøknaden. Det gir meg med andre ord ingen ro at konsekvensen for eksempelvis anleggsfasen er vurdert til en «Ubetydlig til liten positiv» konsekvens for reiselivet.

- Sommerne 2011 og 2012, da konsekvensutredningene har pågått, har vært to regnsommere, og kan da ha gitt urepresentable data. Jeg undres på hvilken måte er dette tatt med i beregningene? Blant bøndene i regionen har disse sommerne blitt betraktet som uår. Vannstanden har vært høy, og jorden mett. Det er for eksemper kjent at den rødlistete arten Elvesandjegeren, bare kommer frem i dagslys i solrikt tørt vær på sandbanker. Elvesandjegeren er anslått å finnes i vassdraget, og den er funnet i Folla. Videre kan regnesommerne ha påvirket resultatene omkring bunndyr, vegetasjon og fiske. Mulig og resultater omkring fugleliv. Somrene 2011 og 2012 er blitt betraktet som unormale. Denne sommeren, 2013, hadde en bløt start, men har siden vært en litt tørrere sommer. Regnsommrene 2011 og 2012 må betraktes som unormale, og ikke som en «ny normal».

Om meg selv:

Jeg er 24 år, oppvokst i Vingelen. Jeg tar for tiden en bachlourgrad i Reiselivsledelse ved Høgskulen i Sogndal. Fra vidregående er jeg utdannet agronom ved Storsteigen Landbruksskole i Alvdal. For fremtiden er min plan å bli eier og drive Kvinnan Camping.

Kvinnan Camping:

Kvinnan Camping er en fiskecampingplass. Vi anslår at 90% av våre gjester er fiskere. Campingen er plassert ved Glåmas beste elvebredd. Gjennom årenes løp har stedet bygget seg opp en bred kundegruppe innen sportsfiskere, de kommer fra hele kontinentet, år etter år, og de drar igjen fornøyde.

Våre kundegrupper:

I tillegg til fisketurisme er Kvinnan Camping og en vanlig camping. Vi tilbyr overnatting til alle som ønsker å benytte vårt campingtilbud. Det kommer jevlig Røros-turister innom, campere på gjennomreise og Norgesreise, campere med jobbhensikter eller campere som besøker slekt og venner i regionen. Det særpreger de første segmentene at de gjerne er en-natts-campere. Mange stopper trolig ved Kvinnan Camping fordi de synes campingen ser rolig og trivelig ut, og fordi den ligger nært naturen. De som er nysgjerrige på omgivelsene blir gjerne flere netter om de opplyses om spennende severdigheter og attraksjonen i regionen. Jobb-, slekt- og venner-segmentene booker ofte for flere dager, men nyttegjør trolig tilbudene i regionen mindre. Mitt poeng ved å beskrive campingens kundegrupper er å belyse at fiskerne utgjør en betydelig del av bedriftsgrunnlaget, og at de er en meget god kundegruppe med deres egenskaper.

Jeg kan anslå at for sommeren 2013 er 75% av alle hyttedøgn på Kvinnan Camping booket på forhånd – her er kan nøyaktige tall presenteres senere. Fiskerne forsiker seg om å få bo i sin favorithytte, helst ved elvebredden, når de kommer på sin fiskeferie. De fleste booker for en uke, 5-7 dager, noen enkelte til 2-3uker, og noen mindre igjen for en helg, 2-3dager. Noen har sin faste uke, noen kommer flere ganger iløpet av en sommer, og flere sier av rykte at de bør booke tidlig på Kvinnan Camping. Booking medfører at turistene planlegger ferien sin mer, og vi har svært positiv booking-effekt. Fisketuristene gir en trygg forutsigbarhet for oss. Vi ser at svensker og nordmenn lettere avbestiller, enn fiskere fra kontinentet. Jo lengere reiseavstand, jo mer planlegging.

Regionen som fiskedestinasjon hvor Glåma er primærattraksjon:

Det viser seg som fiskerne selv forteller, og NINAs forskningsresultater også forteller, at Glåma er sensasjonelt stappfull av fisk. Glåma byr på varierte fiskemuligheter, fisket varierer med elvas karakter. I Tolga-sona er elva strid, der er ørretfisket godt. I Eidsfossen-sonen og Kvinnan Fly Fishing-sonen gjelder fluefiske etter harr. I Eidsfossen selv har fisket sin egen karakter. Fosshamrene som lager bergvegger og kulper nedover det sterke stryket med et spesielt fiske.

Eidsfossen er av de viktigste gyteområder i elva og er et naturlig vandringshinder og utgjør biologisk nøkkelrolle for alle fiskebestandene i regionen. Videre byr fisket nedover Tynset og Alvdal på mer stilleflytende strekninger med større andel sik og gjedde. I regionen forøvrig er det flere varierte tilbud, Hodalsjøene er kjente, Vangrøfta eller «Skrukka» byr på førsteklases fluefiske etter storørret, vi har nydelig fjellørret i vannene i Forollhogna, i Dalsbydga som i Vingelen. Fiskerne drar også til Folla, Tunna, Einunna, Grimsa, Hola, og Langsjøen. Vi befinner oss altstå i et mekka av en fiskedestinasjon! Fiskerne bruker Kvennan Camping som base, og fisker der hvor været, fiskeforholdene og magefølelsen forteller dem det er bra å dra. Men det er Glåma som er primærattraksjonen. Selve grunnen til at de utforsker området. Det burde være på sin plass å sammenligne elvas harrbestand til å være like unik – om ikke mer unik - som villreinstammen i Forollhogna nasjonalpark. Som fiskedestinasjon har vi et stort potensiale. Det er ikke passende å risikere hele den fremtidige utviklingen til næringen, ved å bygge ut elva.

Fiskerne er selv svært skeptisk:

Vi stoler på fiskerne når det kommer til hva de har si om fisket og elva. De har større innsikt i dette og er mer berieist enn oss. Det er da hyggelig å høre hva det er de har å fortelle. Noen har fisket i Alaska, Canada, Russland og hele Europa, og de kommer tilbake til Kvennan-sonene år etter år. Svenskene forteller at i deres hjemland har alle tilnærmete elver blitt utbygd. Kvennan er for dem nærmeste kvalitetselv, de må til ødemarken i Nord-Sverige for samme kvalitet. Navnet Kvennan er viden kjent. Vi hører blant fiskere fra konntinentet navnet er mer kjent enn navnene Tynset, Tolga og Hedemark. Fiskerne bemerker seg mengden fisk i elva. De sier også at fisken er blitt større med strengere forvaltning. Omgivelsene er skjønne. Der er levende kulturliv i bygdene. Det er mange særegnheter, og det påvirker totalopplevelsen. Vi har opparbeidet et godt rennome og føler vi bemerker oss innen sportsfiskermiljøene, spesielt innen fluefiske. Gudmund Nygaard, leder for fishspot-prosjektet, illustrerte attraksjonskraften til område med sitt passer-eksempel. Vi kan tenke oss at hvis vi setter en passer på kartet mellom bostedet til fiskeren og fiskedestinasjonen Glåma, og tegner en sirkel, og fiskeren som ofte på Kvennan Camping er en svenske, tysker, nederlander, franskmann, belgier, sveitser eller italiener, og så nærmere på denne sirkelen. Da ville man innen hver enkelt fiskers sirkel finne flere interessante andre fiskedestinasjoner innen samme eller mindre reiseavstand, men reisevalget faller igjen og igjen på Glåma og Kvennan. Det er da skremmende å høre fra fiskerne at de sier de ikke kommer igjen hvis det blir utbygging. De har erfaring og kunnskap, de har sett det før. Vi stoler på dem. Og det er med god grunn vi ivaretar en skeptisk holdning til prosjektet.

Fiskerenes plass i turismen i regionen:

Fiskernes interesser varierer. Noen er kun interessert i fiske, noen har en bredere naturinteresse, og noen er nysgjerrig på lokal kultur. Det gleder oss at det kommer forskjellige reiselivstilbud i regionen, og at det satses noe på reisemålutvikling i regionen. Vi har mange kvaliteter i regionen, og mye autentisk kultur. Gjennom sommeren er det mange arrangementer her, spesielt her i Tolga har vi uken Olsok i Tolga. Jeg opplever at vi har en stor kulturrikdom! Dette preger som nevnt totalopplevelsen til fiskeren. Noen fisketurister får med seg noen uventede opplevelser inn i ferien, eller de kan planlegge noe spesielt på forhånd. Mulig forlenger de oppholdet i regionen, når dårlig vær og fiskeforhold inntreffer. Det er et poeng i dag at kulturturisme forbundet med Rørosdestinasjonen, i hovedtyngde har et nasjonalt og regionalt kundemarked. Jeg ser det som den store fordel for lokal turistutvikling at fisketurismen blir bevart, uten noen naturødeleggelser og utbygging! Fisketurismen vil med mine øyner tilføre lokal turistutvikling et større internasjonalt kundesegment. Vi snakker om en synergieffekt, som gir både naturbasert fisketurisme og lokal kulturturisme fordeler av hverandre. Og jeg må nevne at turistene på Kvennan støtt spør om åpningstider på lokale matvarebutikker, og at de anslått bruker 10% av pengene i ferien på fiskekortlisenser og 90% på andre hyggelser. Fisketurismen gir ringvirkninger, den bringer et volum inn i regionen, skaper folkeliv, og arbeidsplasser.

Videre utvikling av Kvennan Camping:

Elva gir grunnlag for å drive med fisketurisme av høy kvalitet på internasjonal skala. Kvennan Camping bør kunne ha rollen som innfallsport for alt sportsfiske i regionen.

Ved de siste årene har vi sett behov for en generell standardheving av hyttetilbudene. Vi planlegger for tiden ny kiosk. Det ligger tilrette for mange prosjekter. Jeg er optimistisk og klar for fremtiden.

En real tvangskastrasjon:

Skulle det verste skje, at utbyggingen for klarsignal, og vi blir kompensert med ulempeertstatninger. Er dette fortsatt en svært begredlig situasjon. Det er snakk om en tidsperiode på mulig 10år frem i tid, der vår arbeidsplass' bedriftgrunnlag blir satt betydelig på spill. Det er umulig å si om avbøtende tiltak vil fungere, om fiskerne vil sky området og hvor mye kvaliteten på fisket foringes. Det vil tære på motivasjonen å arbeide under så mye usikkerhet. Jeg ser i konsesjonsøknaden at utbyggingen er vurdert til å ha «ingen» til «*liten negativ konsekvens*» om tilstrekkelig produktutvikling og markedsføring blir gjennomført. Hva betyr egentlig dette? At 0-alternativet er vurdert til å ha «*stor positiv konsekvens*» ved ingen utbygging? At produktutvikling og markedsføring ikke vil finne sted ved 0-alternativet? Selvfølgelig vil næringen opprettholde videre innovativt arbeid med produktutvikling og markedsføring

Konklusjon:

- Om fisketurismen på seriøs måte skal bevares med en kraftutbygging er det uakseptabelt å fjerne Eidsfossen. Eidsfossens biologiske nøkkelrolle kan ikke erstattes med menneskeskapte avbøtende tiltak. Opplevelsesverdien av Eidsfossen er så mektig og særegen, at uten den vil rennomeet til regionen ikke kunne bevares.
- Satsing på fisketurisme og vannkraftutbygging er to klare motsigelser. Det visuelle førsteinntrykket av Tolga sentrum vil bli forringet. Det gjelder for alle fiskere, alle turister, alle kommende tilflyttere, og hele kommunens befolkning. En utbygging som preger et så stort område av landskapselementet vil påvirke en fisketurists opplevele uansett. At området er nyutbygd vil sitte sterkt i fiskers kognitive bevissthet.
- Jeg tviler på at Tolga kommune har evne og vilje til å gjennomføre nødvendige avbøtende tiltak og gi ulempeertstatninger. Det er slik jeg har oppfattet de signaler som har vært gitt.
- Dette prosjektet kan nyttemessig lokalt og nasjonalt bli et nullsumspill. Fisketurismen er anslått å vokse til over de inntektene kommunen vil ha fra kraftverket. Naturverdien av området er rikt, og det bør bevares i sin helhet for fremtidige generasjoner.

Vennlig hilsen
Tor Henrik Jordet
Utheim, 2540 Tolga